Y DRAVOD

NEWYDDUR Y WLADVA.

Rhiv. I. Dydd Sadwrn, Ionawr 17, 1891.

Newyddion Cyfredinol.

Y Weriniaeth.—Anesmwyth a dyrys yw y sevyllva wleidyddol. Yr oedd y Gydgynghorva yn eistedd yn y brivddinas, ar alwad arbenig, i drevnu yn gyvansoddiadol ar gyver y cyvwng y mae 'r Llywodraeth ynddo i gaal dau ben y llinyn yn nghyd. Cwtogodd y Weinyddiaeth $18,000,000 ar y treuliau ganiatasai y Gydgynghorva ond cavwyd wedi hyny nas gellid talu fordd heb chwanegu y cyllid drwy ragor o drethi; ac i ganiatau hyny y galwyd y seneddwyr yn nghyd i eisteddiad arbenig—oblegid heb gynrychiolwyr y bobl, nis gellir trethu. Heblaw trymhau trethi gwinoedd a diodydd meddwol, a myglys, cynygir codi treth ar allvorion y wlad—gwlan, crwyn, gwer (eithro ydau.) Trethir hevyd gwrw a gwirod wneir yn y wlad, oeddynt o'r blaen yn rhydd. Codir 2 y cant ar arian adewir ar log mewn banciau, heblaw yr un Cenedlaethol. Tollir cwmniau yswirol tramor yn drwm. Trymheir amryw drwyddedau, yn benav rhai a wnelont a chwmniau cryvion tramor.

Wrth ovyn y caniatad i osod y beichiau chwanegol uchod, mynegai yr Arglwydd yn ei genadwri y fugyrau divrivol canlynol:—

Dyled y Genedl ..	159,225,108 (aur)
„ Taleithiau (heb gyvriv Buenos Ayres)	76,405,416
„ Buenos Ayres, tua	120,000,000
	$355,630,524

Y mae llog yr uchod, y naill vis gyda'u gilydd, yn govyn danvon bob mis:—

Dyled y Genedl ..	888,000
„ y Taleithau ..	440,800
„ Buenos Ayres ..	427,000
Aur	1,755,800

Er mis Awst diwdddav y mae'r Llywodraeth Genedlaethol wedi danvon i Ewrop ar gyver yr uchod o chynorthwyon i reilfyrdd—

Punoedd ..	£1,585,000	sev	$7,988,400
Francs ..	4,850,000	sev	970,000
Papur ..	1,000,000	sev	150,000

Cyvrivir y cyllid am y vlwyddyn vel y canlyn:—

Tollau ar nwyddau	$23,495,000
„ chwanegol mewn aur	4,881,000
Trethoedd, trwyddedau, &c.	20,738,000
Papur	49,114,000
Tra yr oedd y treuliau ganiatasai y Senedd yn	37,853,277
Gweddill	P. 1,260,723

Eithr yr oedd genym i'w talu mewn aur yn chwanegol

Llog y ddyled ..	10,650,000
Rheilfyrdd ..	3,423,510
Aur	14,143,510

Gan vod sevyllva arianol y Llywodraeth

Asgwrn y gynen, wrth gwrs, yw. Pwy wneir yn Arlywydd nesav? Er vod agos i ddwy vlynedd eto, cyn adeg yr etholiad, eisoes mae yn amser dechreu tynu yn y llinynau, a'r pleidiau yn ceisio ymfurvio. Yn y Weinyddiaeth bresenol y mae'r Arlywydd a'r Priv Weinidog yn perthyn i'r blaid oedd mewn awdurdod, tra y mae y lleill yn perthyn i amryw gyn-bleidiau ydynt yn uno a'u gilydd i geisio codi y Weriniaeth o'r pwll, ond heb gytuno a'u gilydd eto pwy vydd eu dyn. Mae yr un gymysgva a difyg ymddiried yn y rhan vwyav o'r taleithiau, yn enwedig yn nhalaeth vawr B. Ayres. Yn y brivddinas y mae plaid grev wedi enwi y Cadvridog Mitre vel eu hymgeisydd —y cyn-Arlywydd o 1861—7: y mae eve ei hun yn Ewrob ar wib, a dywed na saiv os na chytuna yr amrywiol bleidiau ar ei enw. Mae y symudiad mawr, yr Undeb Breiniol, yn galw cynadledd o'r gwahanol daleithiau i Rosario y mis hwn, i geisio d'od i ddealltwriaeth ar y mater, rhag cynhyrvu y wlad yn ormodol drwy y cyvyngder sydd arni yn awr.

Cedulas Buenos Ayres.—Math o viliau arian ar diroedd yw, y rhai hyn, wedi eu meichiavu gan y Dalaeth. Rhoddid allan viliwnau ar viliwnau, yn echwyn ar diroedd yn y Dalaeth, yn ol prisiad penodwyr i'r perwyl; yna elai yr echwynwyr a'r biliau hyn i'r varchnad arian i'w gwerthu yn ol y pris a gefid; ac vel yr oedd yr ymddiried yn lleihau, gostyngai y $100 nes o'r diwedd vod ond gwerth $35, tra yr oedd yr echwynwr i dalu llog ar $100. Ond gwelwyd cyn hir vod prisiad rhy uchel wedi ei roddi ar y tiroedd, vel yr oedd well gan yr echwynwyr adael gwerthu y tiroedd na thalu y llogau. Canlyniad hyn ydoedd i'r Dalaeth orvod talu y llogau y meichiasai drostynt; ond gan ei bod hithau yn methu talu ei fordd, yr oedd raid cynllunio rhyw waredigaeth, nes y deuai 'r tiroedd a ddelid o ryw werth marchnadol eto. Y mae Deddvwrva y Dalaeth yn awr newydd gymeradwyo cynllun rywbeth tebyg i hyn; Newid y biliau doleri papur cyvnewidiol presenol am rai aur, ond—100 o'r rhai newyd am 200 o'r hen rai, ac 84 am 200 o'r rhai diweddarav, adeg y rhusedd mwyav yn y prisiad: cyvrivir vel hyn gyvarvod y 299,702,000 sydd ddyledus gyda 150,275,836 $ aur. Pwy vydd yn y golled o'r gwahaniaeth? neu pwy sydd ar eu henill? Y bancwyr Glyn, Mills & Co., Llundain, sydd yn cynyg bod yn gyvrivol i gario hwn allan, a chan mai gan arianwyr Ewrob y delir swmp mawr y cedelwod hyn, tebyg eu bod hwy yn voddlawn: ond y mae chwyrnu a chyvarth yn B. Ayres, am na roddasid arnynt bris is!

Argaeon Cordova yn tori.—Yr 19eg o Ragvyr, ychydig cyn haner nos, gwnaeth

Chili.—Cythryblus yw gwleidyddiaeth y Weriniaeth gymydogol hon. Y mae mwyavriv dau dy y Gydgynghorva yn erbyn yr Arlywydd a'r Weinyddiaeth, ac wedi gomedd pasio cyllideb na threuleb am y vlwyddyn hon. Oherwydd hyny mae'r Arlywydd wedi cyhoeddi ei bendervyniad o vyned yn mlaen wrth rai y llynedd, a pheidio galw y Gydgynghorva. Ddiwedd y vlwyddyn aeth yr Arlywydd am daith i ddeheubarth y wlad, a phan y dychwelai i'r brivddinas (Santiago), hwtiwyd a husiwyd ev gan y torveydd; rhai o'i swyddwyr a varciasant allan yn y dorv ddau neu dri o aelodau Tŷ y Cynrychiolwyr gan eu bygwth a'u bygylu; parodd hyn gyfro a thervysgu; yn yr helynt, saethwyd yn varw vab i un o'r seneddwyr, a'r diwedd vu i'r Llywodraeth gyhoeddi gwaharddiad llym rhag cynal un math o gyvarvodydd nac arddangosiadau.

Newyddion o Mendoa a vynegant i 12 o Francod gyrhaedd yno oddi hwnt i'r Andes mewn cyvlwr truanaidd. Collasant ddau o'u cymdeithion, a'u holl glud, yn nhymestloedd y bylchau.

Unol Daleithau.—Newyddion o Dakota i'r 17eg o Ragvyr, a vynegant am frwgwd rhwng yr awdurdodau a'r hen benaeth Indiaidd enwog Sitting Bull, yn mha un y lladdwyd y penaeth a'i vab, ac eraill o'r Indiaid, ac y lladdwyd pedwar o vilwyr yr awdurdodau.

Edrych yn vygythiol unwaith eto y mae'r ymgiprys rhwng yr Unol Daleithau a Phrydain yn nghylch pysgodveydd yn Behring's Straits. Dywedir vod Blaine yn parotoi adroddiad cryv i'r Gydgynghorva.

Yr oedd cryn verw yn y Taleithau o ovn i'r Indiaid godi yn gyfredinol, ond hónai y democratiaid nad oedd yr oll ond cast i dynu sylw y wlad oddiar y cyfro yn nghylch mesur McKinley.

Prydain.—Ddiwedd y vlwyddyn yr oedd ystormydd cethin o eira a gwynt dros yr holl wlad. Collwyd llawer iawn o longau cartrevol yr arvordir.—Mae y Blaid Wyddelig ranedig (oblegid anvri buchedd Parnell) mewn ymgiprys chwerw. Ar adeg etholiad Kilkenny, aethai Michael Davitt yno i wrthwynebu Parnell; a bu frwgwd yn rhai o'r cyrddau: anavwyd M. Davitt yn dost, a lluchiwyd calch i lygad Parnell vel yr ovnir mai lled-ddall vydd am weddill ei oes.

Ymddengys vod Prydain wedi cilio yn ol o Manicaland, yn Africa, a honid gan y Portwgeaid, o'r hyn y mae pobl Lisbon yn dra gorvoleddus. Ciniawodd llysgenad Portwgal gyda brenhines Prydain i ddathlu y cydweled.

Gwelliant Dr. Koch o'r darvodedigaeth.—Y mae adroddiadau calonogol o'r Almaen am efeithiau y darganvyddiad hwn. Edrydd

Tudalen flaen y rhifyn cyntaf o Y Dravod *a sefydlwyd gan Lewis Jones ym Mhatagonia yn 1891. Parhaodd i ymddangos yn wythnosol hyd 1961.*